

A magyar bírósági szervezet pártossága az un. deviza alapú hitelekkel kapcsolatos jogvitákban

A mai napon közzétették az un. lex CEU kapcsán hozott EUB döntést. Ennek okán volt szükséges elgondolkodni azon, vajon Magyarország mennyiben teheti meg, hogy az uniós jogot továbbra is tagadja, az alól kibújókat keres. Illetve a magyar bíróságokat mennyiben hatja át ugyanez a probléma.

Rengetegen érzik saját bőrükön, hogy képtelenek jogorvoslatot lelni a deviza alapú hitelezéssel kapcsolatos sérelmeik kapcsán. A fogyasztókat eddig képviselő ügyvédek sora hagyott fel tevékenységével, mivel kilátástalanságot éreztek. Nem saját szakértelmük hiánya azonban a fő ok a meghátrálásnak, hanem az, hogy a bíróságok tökéletesen zárnak össze, fedezik egymást, kizárván annak elvi lehetőségét is, hogy a fogyasztók jogait érvényesíteni legyenek képesek. Ha nem megy eljárásjogi akadályokkal, akkor az anyagi jog tárgyában kell sajátos szabályokat alkotni.

A fogyasztóknak jelen pillanatban már semmilyen más bizodalma nincsen, minthogy azt remélik, az uniós jog primátusa csak érvényesülhet Magyarországon. Ebben én most erősen kételkedem, és azzal teszem közzé tanulmányomat, hogy alappal számíthatok a retorziókra, ahogyan azt eddig is el kellett viselnem a „bíróságok méltóságának megsértése miatt”.

Furcsa, hogy a perbeli jogviták köréből ki nem lépő ügyvédi tevékenység során kifejtett szakmai vélemény közreadása vádemeléssel és büntetőeljárással járhat, mely során sem az ügyészség, sem az egyébként érdekvédelmi szervként létező ügyvédi kamarák nem lépnek fel a jogállamiság érdekében.

Nézzük a konkrétumokat akkor:

Az EU Bírósága a 2020. október 6-i, C-66/18. sz. alatti, Európai Bizottság kontra Magyarország (ECLI:EU:C:2020:792) hozott ítélete néhány olyan alapelvet leszögezett, melyet jelen perben is szem előtt illene tartani:

- 87 Emlékeztetni kell továbbá arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az Unió a hatásköreinek gyakorlásakor teljes egészében köteles tiszteletben tartani a nemzetközi jogot, ideértve nemcsak az Unióra kötelező nemzetközi egyezmények rendelkezéseit, hanem az általános nemzetközi szokásjog szabályait és elveit is (lásd ebben az értelemben: 2018. február

27-i Western Sahara Campaign UK ítélet, C-266/16, EU:C:2018:118, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 88 Márpedig először is, amint az az Egyesült Nemzetek Szervezete Nemzetközi Jogi Bizottsága által kidolgozott és e szervezet Közgyűlése által a 2001. december 12-i 56/83 határozatában tudomásul vett, az állam nemzetközi jogot sértő magatartásért fennálló felelősségéről szóló cikkek – amely cikkek a nemzetközi szokásjogot kodifikálják, és az Unióra alkalmazandók – 3. cikkéből kitűnik, hogy az állam magatartása „nemzetközi jogot sértőnek” minősítése kizárólag a nemzetközi jog hatálya alá tartozik. Következésképpen e minősítést nem érintheti az, hogy ugyanezen magatartást adott esetben hogyan minősítik az uniós jog értelmében.
- 90 Továbbá az állam nemzetközi jogot sértő magatartásért fennálló felelősségéről szóló cikkek 32. cikkéből következik, hogy a felelős állam a nemzetközi jogból eredő kötelezettségei megszegésének igazolása érdekében nem hivatkozhat belső jogának rendelkezéseire.
- 223 A Charta 52. cikkének (3) bekezdése értelmében a Chartában rögzített, és az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt európai egyezményben (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv., a továbbiakban: EJEE) biztosított jogoknak megfelelő jogok tartalmát azonosnak, terjedelmét pedig legalább azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek.
- 224 Kétségtelen, hogy az EJEE szövege nem utal a tudományos élet szabadságára. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából azonban kitűnik, hogy e szabadság többek között az EJEE 10. cikkében biztosított, a véleménynyilvánítás szabadságához való joghoz kapcsolódik (EJEB, 2014. április 15., Hasan Yazıcı kontra Törökország, CE:ECHR:2014:0415JUD004087707, 55. és 69. §; EJEB, 2014. május 27., Mustafa Erdoğan és társai kontra Törökország, CE:ECHR:2014:0527JUD000034604, 40. és 46. §), amit a Magyarzatok az Alapjogi Chartához című dokumentumban (HL 2007. C 303., 17. o.) szereplő, a Charta 13. cikkéhez fűzött magyarázat is megerősít.

Fentiekből számomra az tűnik lényegesnek, hogy a Charta a közösségi jog részét képezi, és olyan alapjogként kell kezelni, melyet a tagállamok nem csorbíthatnak még belső jogalkotásukkal sem.

Itt szeretném logikailag kapcsolni a közösségi jog megsértéséből fakadó felelősség közösségi jogi normáit anyagi jogi hatállyal meghatározó alábbi döntést. Az EUB 2016. július 28-i, C-168/15. sz. alatti, Milena Tomášová kontra Szlovák Köztársaság, és Pohotovost' s.r.o. (ECLI:EU:C:2016:602) ügyben¹ hozott döntésében kifejtette, hogy:

- 18 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az elv, mely szerint az állam felelős az uniós jog neki betudható megsértésével a magánszemélyeknek okozott károkért, **szerves része az Unió alapját képező Szerződésrendszerének** (1991. november 19-i Francovich és társai ítélet, C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428, 35. pont; 1996. március 5-i Brasserie du pêcheur és Factortame ítélet, C-46/93 és C-48/93, EU:C:1996:79, 31. pont; 2013. március 14-i Leth-ítélet, C-420/11, EU:C:2013:166, 40. pont).
- 19 Ez az elv érvényes az uniós jog tagállam általi bármilyen megsértésére, függetlenül attól, hogy mely hatóság a jogsértés előidézője (lásd ebben az értelemben: 1996. március 5-i Brasserie du pêcheur és Factortame ítélet, C-46/93 és C-48/93, EU:C:1996:79, 32. pont; 2003. szeptember 30-i Köbler-ítélet, C-224/01, EU:C:2003:513, 31. pont; 2006. június 13-i Traghetti del Mediterraneo ítélet, C-173/03, EU:C:2006:391, 30. pont; 2010. november 25-i Fuß-ítélet, C-429/09, EU:C:2010:717, 46. pont).
- 20 Az említett elv bizonyos feltételek mellett akkor is alkalmazandó, amikor a szóban forgó jogsértés a végső fokon eljáró nemzeti bíróság által hozott határozatból adódik. Ugyanis, az igazságszolgáltatásnak a magánszemélyeket az uniós jogszabályok alapján megillető jogok védelmében betöltött alapvető szerepére és arra a körülményre tekintettel, hogy a végső fokon ítélkező bíróság fogalmából következik, hogy ez az utolsó igazságszolgáltatási fórum, amely előtt a

¹ A fogyasztó formanyomtatvány alkalmazásával kapott alacsony összegű pénzkölcsönt, mely késedelmi kamata 91,25% volt, választóbírói kikötést tartalmazott, etc. A fogyasztóval a hitelező a fennálló tartozása rendezésére újabb kölcsönt vetett fel, majd amikor az adós azt sem tudta teljesíteni, végrehajtási kérelmet terjesztett elő, melyet a bíróság el is rendelt. A fogyasztó később az állammal szemben indított kártérítési pert a közösségi jog megsértésére hivatkozván, hiszen a jogvitában eljáró bíróságok olyan feltételeket tartalmazó szerződés alapján marasztalták, illetve hajtották végre a követelést, melyek a közösségi jog alapján tisztességtelenek voltak.

magánszemélyek e jogszabályok által biztosított jogukat érvényesíthetik, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezen utóbbi jogszabályok hatékonysága kérdőjeleződne meg, és **ezen jogok védelme gyengülne meg**, ha ki lenne zárva, hogy a magánszemélyek bizonyos körülmények között kártérítést kapjanak **az uniós jognak a végső fokon eljáró nemzeti bíróság által hozott határozattal történő megsértésével nekik okozott károkért** (lásd ebben az értelemben: 2003. szeptember 30-i Köbler-ítélet, C-224/01, EU:C:2003:513, 32–36. és 59. pont; 2006. június 13-i Traghetti del Mediterraneo ítélet, C-173/03, EU:C:2006:391, 31. pont; 2015. szeptember 9-i Ferreira da Silva e Brito és társai ítélet, C-160/14, EU:C:2015:565, 47. pont).

A Curia utalt arra, hogy a 2003. szeptember 30-i Köbler ítélet (C-224/01, EU: C:2003:513, 52. pont) alapján nem lehet jogkérdés², hogy a tagállam felel az uniós jogot sértő határozatok által okozott károkért. A Köbler-ítélet kimondta:

- 39 Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a végső fokon ítélkező bíróság határozataiért fennálló állami felelősség elvének elismerése önmagában **nem jelenti a határozatok jogerejének megkérdőjelezését**. Az állam felelősségrevonását célzó eljárás tárgya és az abban részt vevő felek nem feltétlenül azonosak a jogerőt nyert határozat alapjául szolgáló eljárásban szereplőkkel. **Az állam felelősségének megállapítására iránti kereset felperese javára pernyertessége esetén ugyanis az államot az okozott kár megtérítésére kötelező határozat születik, amely azonban nem szükségszerűen szünteti meg a kárt okozó határozat jogerejét. Mindenesetre a közösségi jogrendszer szerves részét képező állami felelősség elve megköveteli az effajta kártérítést, de nem követeli meg a kárt okozó bírósági határozat megváltoztatását.**
- 43 Ami azt az érvt illeti, hogy a végső fokon ítélkező bíróság tekintélyét befolyásolhatja, ha jogerőre emelkedett határozatait közvetetten vitatni lehet egy, az állam ilyen döntésekért fennálló felelősségének megállapítására alkalmas adó eljárás során, meg kell állapítani, hogy egy ilyen jogi út létezése, mely bizonyos körülmények között lehetővé teszi egy hibás bírói döntés káros következményeinek orvoslását, **ugyanúgy jelentheti a jogrendszer minőségének javítását, és végső soron az igazságszolgáltatás tekintélyének növelését.**

De ki járjon el az állammal szemben indított kártérítési perben? A Bíróság szerint a tagállam feladata, dolga, hogy megfelelő jogi utat biztosítson a kártérítési igény érvényesítéséhez³.

- 49 Megjegyezhető az is, hogy ehhez hasonlóan az EJEE és különösen annak 41. cikke felhatalmazza az Emberi Jogok Európai Bíróságát arra, hogy az alapvető jogot megsértő államot azon károk megtérítésére kötelezze, amely e magatartásból a sértett felet érte. E bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy az ilyen kártérítést akkor is meg kell ítélni, ha a jogsértés valamely végső fokon ítélkező nemzeti bíróság határozatának tartalmából ered (lásd az EJEB, 2000. március 21-i Dulaurans kontra France ítéletet, még nem tették közzé).
- 50 A fentiekből következik, hogy az az elv, mely szerint a tagállam köteles megtéríteni a magánszemélyeknek okozott olyan károkat, amelyek a közösségi jog felróható megsértéséből erednek, akkor is alkalmazandó, ha a kérdéses jogsértés a végső fokon ítélkező bíróság határozatából ered. Az egyes tagállami jogrendszerek feladata az ilyen kártérítésekkel kapcsolatos jogviták elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság kijelölése.

² A Gerhard Köbler által az Osztrák Köztársaság közötti eljárásban a 30. pontban kifejtette a Bíróság, hogy az elv, amely szerint valamely tagállam felelős a közösségi jog neki felróható megsértésével a magánszemélyeknek okozott kárért, szerves része a Szerződés rendszerének (a C-6/90. és C-9/90. sz., Francovich és társai egyesített ügyekben 1991. november 19-én hozott ítélet ?EBHT 1991., I-5357. o.] 35. pontja; a fent hivatkozott Brasserie du Pêcheur és Factortame egyesített ügyekben hozott ítélet 31. pontja; a C-392/93. sz. British Telecommunications ügyben 1996. március 26-án hozott ítélet ?EBHT 1996., I-1631. o.] 38. pontja; a C-5/94. sz. Hedley Lomas-ügyben 1996. május 23-án hozott ítélet ?EBHT 1996., I-2553. o.] 24. pontja; a C-178/94., C-179/94., C-188/94., C-189/94. és C-190/94. sz. Dillenkofer és társai egyesített ügyekben 1996. október 8-án hozott ítélet ?EBHT 1996., I-4845. o.] 20. pontja; a C-127/95. sz. Norbrook Laboratories ügyben 1998. április 2-án hozott ítélet ?EBHT 1998., I-1531. o.] 106. pontja és a fent hivatkozott Haim-ügyben hozott ítélet 26. pontja).

³ ⁴⁶ Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint közösségi jogszabály hiányában a tagállamok belső jogrendszerének feladata kijelölni a hatáskörrel rendelkező bíróságot, és meghatározni a bírósághoz fordulás azon eljárási szabályait, amelyek célja, hogy biztosítsák azoknak a jogoknak a hiánytalan védelmét, amelyek a közösségi jog szabályai alapján illetik meg a magánszemélyeket (lásd a 33/76. sz. Rewe-ügyben 1976. december 16-án hozott ítélet ?EBHT 1976., 1989. o.] 5. pontját; a 45/76. sz. Comet-ügyben hozott ítélet ?EBHT 1976., 2043. o.] 13. pontját; a 68/79. sz. Just-ügyben 1980. február 27-én hozott ítélet EBHT 1980., 501. o.] 25. pontját; a fent hivatkozott Francovich és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 42. pontját és a C-312/93. sz. Peterbroeck-ügyben 1995. december 14-én hozott ítélet EBHT 1995., I-4599. o.] 12. pontját).

Tehát, e kártérítési felelősség kérdésének szemszögéből nézve, egyáltalán nem mindegy, hogy a jogerős ítéletet meghozni készülő bíróság – mint szervezet – hogyan illeszkedik a felelősségi rendszerbe. Ma, hazánkban nincsen külön bírósági út az ilyen jelegű kártérítési igények elbírálására. A Pp. 20.§ (1) bekezdése, illetve a 20.§ (3) bekezdés ab) pontja által megszabott módon a közhatalom gyakorlásával kapcsolatos kártérítési perek törvényszéki hatáskörbe tartoznak. Tehát, amennyiben adott esetben jelen bíróság jogerős ítéletével szemben indít a fogyasztó kártérítési pert, úgy első fokon az a törvényszék jár el, melyet a táblabíróság törvénykezési gyakorlatával rászorított a közösségi jog tagadására⁴. Másodfokon pedig adott esetben pont az a tanács jár majd el, mely most megtagadta a kizárást⁵.

A fogyasztói perek tömkelege indult a deviza alapú kölcsönökkel kapcsolatos jogvitákban. A százezres nagyságrendet elérő perszámok miatt gyakorlatilag minden hazai bíróság, és tanács érintetté vált a törvénykezésben, hiszen nem csak kötelmi jogot tárgyaló tanácsokra szignálták az ilyen pereket, hanem olyan családjogi bírók is ítélni voltak kötelesek, kik egyébként nem igazán ismerték a releváns anyagi jogot. Maga a Kúria állapította meg joggyakorlat elemző csoportja által, hogy a magyar bírói kar a közösségi jog tekintetében jelentős képzetlenségben szenved, melyet orvosolni kell. A törvényszéki hatáskörbe tartozó fogyasztói perekben járásbírói bírókat rendeltek ki, mely eljárás gyakorlatilag a hatáskörhöz tartozó szakmai garanciákat sértette, mert ennyi erővel a családjogi járásbírói bíró nyugodtan tárgyalhatta volna e pereket valami isten háta mögötti kisbírószágon is. A magyar állam – illetve az OBH – átcímkezte ugyanazt a problémát, mely ezáltal megszűnt problémaként létezni. Csakhogy így olyan bírók kezébe kerültek a jogesetek, kik nem rendelkeztek kellő felkészültséggel, gyakorlattal, jogismerettel a tárgykörben⁶. Ezt helyettesítendő beindította a Kúria a civilisztikai konferenciákat, melyet ajánlásokat tettek. Később létrehozták a Kúria melletti Konzultációs Testületet is, mely quasi jogegységi döntéseket hozott. A kompromitálódó bírák nem a közösségi jogot alkalmazták, hanem jogforrási jelleggel nem bíró szakmai véleményeket. Az egyes tanácsok sorra másolták le a másodfokú tanácsok határozatait, illetve a Kúria döntéseit.

⁴ Több esetben felfüggesztette a peres eljárást, avagy a per tárgyalását a törvényszék az EUB C-932/19. sz. alatti eljárásának anyagi jogi előkérdésére, azonban a táblabíróság megváltoztatta e határozatokat és kötelezte a meghatározott tárgyban való eljárás lefolytatására. Bizonyos tanácsok úgy szegülnek ellene a törvénytelen határozatnak, hogy nem hoznak addig ítéletet, míg az EUB nem dönti el a releváns kérdést. Am a táblabíróság e szervezett, összefüggő joggyakorlata önmagában közösségi jogot sértő, mert gátolja a fogyasztói jogok érvényesíthetőségét.

⁵ Az uniós jogból eredő kötelezettség nemteljesítéséből eredő kártérítési igények tekintetében nem alakult még ki a magyar bírói gyakorlat. Bár az EU Bíróság a Köbler-ügyben hozott ítéletében a tagállamok kártérítési felelősségének megállapításának lehetőségét mondta ki arra az esetre, ha a felső bíróság jogerős ítélete az uniós jogba ütközik, a magyar bíróságoknak az ilyen típusú igényekre még nincs adekvát válaszuk. – jogelemző csoport véleménye, 33. oldal https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf

⁶ „Az Európai Unióhoz történő csatlakozás minden esetben jelentős kihívás elé állítja a jogalkalmazókat, hiszen egy stílusában, érvényesülésében, nyelvezetében, megközelítésében saját joguktól eltérő, ugyanakkor nagy mennyiségű joganyag alkalmazására kényszerülnek. Külön nehézséget jelenthet e joganyag alkalmazása az olyan jogrendszerek bírúinak, melyekben a jogalkalmazóknak a jogszabálysövegek konkrét ügyre való adaptálásán túl általában nem kell absztrakt jogelveket a tényleges ügyükre vetítetten alkalmazniuk. A közvetlen hatály, közvetett hatály, az uniós jog elsőbbségének elve vagy akár maga az acte clair doktrína alapvető jellemzői az uniós jognak, ugyanakkor a nemzeti jogrendszerük által önállóságra kevésbé készítetett bírúkat ezek életre keltése nagy kihívások elé állíthatja. Ehhez társul még az a tény, hogy a 2004-ben csatlakozott országok bírúinak java része egyetemi tanulmányai során még nem szerzett uniós jogi ismerteket, ezeket a csatlakozásra való felkészülés jegyében célzott képzéseken kellett elsajátítaniuk. Az uniós jog alkalmazására való képességük, hajlandóságuk elsősorban a csatlakozást közvetlenül követő években nagy mértékben függött attól is, hogy a bírú felkészítése az adott tagállamban mennyire volt a felsőbírói bírúkra fókuszált vagy terjedt-e ki ugyanolyan mélységgel és spektrummal valamennyi bírúra.” – https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf

Erre tett rá egy lapáttal, hogy a Kúria nem megvárta az alsóbbfokú bíróságok döntéseit, és az eltérő jogértelmezéssel ellátott döntéseket elemezte, hanem aluk néhány tucatnyi döntésből kreált jogegységi határozatokat. Jellemző, hogy a 6/2013. PJE határozat megszületésekor e fogyasztói perekben nem volt alkalmazott a közösségi jog. Elsőként a Kásler-ügyben vetődött fel elvi élel a fogyasztóvédelmi irányelv alkalmazásának kérdése. A Kúria az EU Bíróságához már azzal az igénnyel fordult a C-26/13. sz. alatti ügyben, hogy visszaigazoltassa azon szándékát, hogy jogegységi határozatban⁷ rendelkezzen a különmemű árfolyamok alkalmazásának tisztességtelenségéről, illetve a jogalkotó majd átvegye a PJE határozatot – szinte szó szerint – a DH1 törvénybe.

Azaz, nem kétséges, hogy a fogyasztói perekben nem volt eredendően cél a közösségi jog alkalmazása. A nemzeti bíróságok csak az uniós csatlakozással együtt a tagállami jogba átültetett egyes szabályokat alkalmazták, így a rHpt. szabályait alkalmazva kísérelték meg levezetni a semmisséget az adott szerződés részévé váló általános szerződéses feltételek tisztességtelensége kapcsán. A Szegedi Ítéltábla egyik neves tanácselnöke részletesen ki is fejtette, hogy az uniós jogot csak onnantól és azzal a tartalommal kell alkalmazni, mely a tagállami jogba beépítésre kerül.

Így kerülhetett sor arra, hogy a különmemű árfolyamok tisztességtelenségével kapcsolatos bírói ítéletek 2013-ban láttak jelentősebb számban napvilágot, azonban a semmisségi ok nem a közösségi jogból volt közvetlenül levezetett.

A Kúria elnöke 2013 januárjában állította fel joggyakorlat-elemző csoportunkat azzal a feladattal, hogy „Az Európai Unió jogának alkalmazása: az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatai” témában készítsen összefoglaló véleményt minden jogágra kiterjedően.⁸ A 2013. november 29-i dátum azért érdekes, mert a Kúria 6/2013. PJE határozata 2013. december 16. napján kelt.

Az alábbi néhány megállapítás igen mély kritikákra ad alapot:

- „Az ítéletek olvasva kitűnik, hogy a befogadási folyamatban milyen jelentős szerepe van az egyes bírák felkészültségének és hajlandóságának.”
- „Azoknak a bíróságoknak az ítéletei, amelyek hatáskörüknél fogva gyakrabban alkalmaznak uniós jogot, illetve a Kúria utóbbi ítéletei a befogadási folyamat pozitív mérlegére utalnak.”

A fogyasztói perekben nem véletlenül került meghatározva a törvényszéki hatáskör, és azon belül is a gazdasági kollégiumokhoz való szignálás. Az idő előrehaladtával ezt felhívították, és szinte „boldog-boldogtalan” tárgyalta a devizás ügyeket. Olyanok is, kiknek semmilyen hajlandóságuk nem volt a közösségi jog befogadására – ahogyan arra a joglelemzés is utalt.

- „Az Emberi Jogok Európai Bírósága az Ullens De Schooten and Rezabek v. Belgium ügyben¹⁵⁷ 2011. szeptember 20-án hozott ítéletének 58. pontjában rögzítette, hogy az **Emberi Jogok Európai Egyezménye 6 § (1) bekezdése ebben összefüggésben indoklási kötelezettséget ró a nemzeti bíróságokra valamennyi olyan esetben, amikor elutasítják az előzetes döntéshozatalra vonatkozó**

⁷ A 2/2014. PJE határozat csak és kizárólag a fogyasztói szerződések esetében, a szerződés hitelezői teljesítésekor, azaz a folyósításkor alkalmazott vételi árfolyam kapcsán deklarálta a tisztességtelenséget. Nem vonatkozik ez a nem fogyasztók közötti szerződésre, és a szerződéskötéskor alkalmazott vételi árfolyamra. Így a PJE határozat nem ad megoldást arra a kérdésre, hogyan lehetséges a devizában kirótt pénztartozást szerződéskötéskor meghatározni, melyhez igazodik az adósi teljesítés.

⁸ https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyvak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf

előterjesztést, különösen, ha az alkalmazandó jog az ilyen elutasítást csak kivételes esetben engedi meg.

59. Következésképpen, amikor a Bíróság (az EJEB) a 6§ 1 bekezdés megsértését ezen az alapon állító panaszt vizsgál, feladata abban áll, hogy biztosítsa, a vitatott elutasítás megfelelő indoklással lett-e ellátva. Miközben azt a vizsgálatot alaposan kell elvégezni, a Bíróságnak nem feladata a releváns alkalmazandó jog tagállami bíróság általi értelmezése és alkalmazása során elkövetett tévedések vizsgálata.

60. Az EUMSZ 267. cikk (3) bekezdése sajátos összefüggésében ez azt jelenti, hogy az a nemzeti bíróság, amelynek határozatával szemben a tagállami jogrendszerben nincs jogorvoslat, az erre irányuló indítvány ellenére elutasítja a közösségi jog értelmezésére irányuló az előzetes döntés kérését az Európai Bíróságtól, köteles az Európai Bíróság esetjogában rögzített kivételek fényében indokolni az elutasítást. A nemzeti bíróságoknak tehát – a fentebb említett Cilfit esetjognak megfelelően – indokolniuk kell, miért ítélték meg úgy, hogy a kérdés irreleváns, hogy az Európai Bíróság már értelmezte a kérdéses uniós jogot, illetve hogy a közösségi jog olyan világos, hogy nem hagy helyet semmilyen ésszerű kételynek.”

- Ez azt jelenti, hogy amennyiben a Kúria uniós jogot sértő határozata kárt okoz, **a felelősség fennálltát befolyásolja az a tény, hogy határozatát megelőzően kért-e előzetes döntést.** Ha kért, és határozatát annak megfelelően hozta, a felelősség megállapítását nehezen tudjuk elképzelni. (Ezért egyesek a Köbler ítéletet azon az alapon bírálták, hogy a felsőbbbíróságok, hogy „bebiztosítsák magukat”, el fogják árasztani az Európai Bíróságot előterjesztéseikkel. Amennyiben nem kért előzetes döntést, úgy a kártérítési bíróság arra érezhet indíttatást, hogy ha fennáll a nyilvánvaló jogsértés, ítélje meg a kárt. (Magától értetődően a kárt és a közvetlen okozati összefüggést bizonyítani kell.)

A fogyasztók a C-932/19. sz. alatti ügyre tekintettel kérik jellemzően az eljárások felfüggesztését. A járásbíróságok rendszerint eleget tesznek az indítványnak, azonban a törvényszéki másodfokú tanácsok igyekeznek megváltoztatni a döntéseket, és fentről meghatározván a per tárgyát – ami egészében törvénytelen, önkényes – kivonják a jogvitát az anyagi jogi előkérdés köréből. Csakhogy az acte clair doktrina nem mást jelent, minthogy az uniós jog értelmezése szempontjából lényeges jogkérdésben hozott EUB döntés a tagállamok összes bíróságára kihatnak. Ebből kifolyólag nem csak az előzetes döntéshozatali kérdést feltevő bíróság alapügyében bír relevanciával a döntés, hanem az összes olyan perben, melyben az előadott tény- és jogállítások körébe tartozik a fogyasztói jogok hivatalbóli vizsgálata. A táblabíróságok és a Kúria a C-932/19. sz. alatti ügy kapcsán nem kívánják a közösségi jogi előkérdést figyelembe venni. Ennek nyilvánvaló oka az, hogy a Kúria már eldöntötte jogegységi határozatában a kérdést, és kirekesztette az uniós jogot e körből. Ez azért is érdekes, mert a BNP Paribas-ügyben indított C-609/19. sz. alatti ügy pont a deviza konstrukció tisztességtelenségét érinti.

De térjünk vissza a Kúria 6/2013. PJE határozatára:

2. A deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus önmagában amiatt, hogy a kedvezőbb kamatmérték ellenében az árfolyamkockázat az adósnál jelentkezik, nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem üzsorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra és nem színlelt szerződés. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő - előre nem látható - egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető, tekintettel arra, hogy az érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia.

Az első probléma ezzel az, hogy a PJE határozat az alsóbb fokú bíróságokat köti. Márpedig elvi élel szögezte le a Kúria, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés nem ütközik jóerkölcsbe.

A második probléma az, hogy nem a kedvezőbb kamat ellentételezi az árfolyamkockázatot, mert az értékállandósági kikötésnek nem eleve sajátja a kedvezőbb kamat, illetve az árfolyamkockázat nagysága nem áll arányban a kamat relatív alacsonyabb mértékével. Mondhatjuk azt, hogy egyébként minden más okból lehet nyilvánvalóan jóerkölsbe ütköző a szerződés, ám a bíróságok soha nem mernek olyan döntést hozni, mely ellentétben áll a PJE határozattal.

A Legfőbb Ügyész az álláspontja kifejtésekor a közösségi jogot nem érintette, a semmisség kapcsán a magánjogi kódex tartalmára utalt. Tette ezt akkor, amikor ismert volt a az EUB 2013. február 21-i, Banif kontra Csipai ügyben (ECLI:EU:C:2013:88) hozott C-472/11. sz. alatti ítélet:

- 1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét hivatalból észlelő nemzeti bíróságnak ahhoz, hogy levonhassa az ezen észlelésből származó következményeket, nem kell megvárnia, hogy a jogairól tájékoztatott fogyasztó az említett feltétel megsemmisítését kérő nyilatkozatot tegyen. Mindazonáltal a kontradiktórius eljárás elve főszabály szerint kötelezi a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét hivatalból észlelő nemzeti bíróságot arra, hogy a peres feleket tájékoztassa erről, és lehetőséget biztosítson számukra, hogy a nemzeti eljárási jogi szabályokban erre vonatkozóan előírt eljárások szerint kontradiktórius eljárásban vitassák meg azokat.**
- 2) **A nemzeti bíróságnak az általa elbírálandó igény alapjául szolgáló szerződési feltétel esetlegesen tisztességtelen jellegére vonatkozó értékelés céljából figyelembe kell vennie a szerződés minden egyéb feltételét.**

Kifejtette a Legfőbb Ügyész, hogy:

- 4) A hatályos Ptk. lehetővé teszi a szerződések bírósági úton történő módosítását, azonban a bírói úton történő szerződésmódosítás lehetősége nem korlátlan, hanem csak a Ptk. 226. §-ának (2) bekezdésében és a Ptk. 241. §-ában meghatározott feltételek fennállása esetén lehetséges.

Tette azt úgy, hogy ismerte a 2012. június 14-i, Banco Espanol-ügyben meghozott C-618/10. sz. (ECLI:EU:C:2012:349) alatti ítélet rendelkezését:

- 2) *A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan tagállami szabályozás, mint amelyet a fogyasztók és felhasználók védelméről szóló általános törvényt és egyéb kapcsolódó törvényeket átdolgozó, 2007. november 16-i 1/2007. sz. királyi törvényerejű rendelet (Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias) 83. cikke ír elő, amely a nemzeti bíróság számára lehetővé teszi, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegének a megállapítása esetén az említett szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse.*

A Legfőbb Ügyész magánjogi főszálllyal rendelkezett, melynek ügyészeitől a közösségi jog ismerete alappal volt elvárható.

A Kúria így indokolta a deviza konstrukció nyilvánvalóan jóerkölsbe ütközésének hiányát:

b.) A deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölsbe. Annak megítélését, hogy egy szerződés mikor tekinthető nyilvánvalóan jóerkölsbe ütközőnek, a jogalkotó a bíróságokra bízta, e vonatkozásban jogszabályban rögzített támpontokat a Ptk. nem ad. A bírói gyakorlat szerint jóerkölsbe ütközik az a szerződés, amelyet ugyan a jog nem tilt, de az azzal elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege vagy azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződés tárgya, az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat nyilvánvalóan sérti, ezért azt az általános társadalmi megítélés egyértelműen tisztességtelennek minősíti (BH2000.260). A jóerköls tehát egy olyan absztrakt fogalom, amely a társadalom általános értékítéletét, általános erkölcsi felfogását fejezi ki.

A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésére azért került sor, mert az adós célja az volt, hogy a forint kölcsönszerződések esetén irányadó kamatnál alacsonyabb kamat mellett jusson kölcsönhöz. Erre csak úgy volt lehetőség, ha devizában adósodik el, ami egyben azt jelenti, hogy vállalja az árfolyamváltozás kockázatát, melynek iránya, mértéke előre nem látható, nem kiszámítható. Önmagában

a múltbeli tendenciák nem alapoztak meg a jövőre vonatkozó várakozásokat, még akkor sem, ha abból esetleg az árfolyam gyengülésének tendenciájára lehetett következtetni, különös tekintettel arra, hogy az adott időszakban más tényezők, például az euró övezetbe történő csatlakozás lehetősége, deklarált célja, ellentétes tendencia kialakulását is előrevetítette; ekkor úgy tűnt, hogy a kockázatot rövid ideig, az euró céldátumként már kitűzött bevezetéséig kell vállalni. **A szerződéses konstrukcióból származó árfolyam kockázatot az adós szempontjából kiegyenlíthette az az előny, amely az alacsonyabb kamatban és törlesztőrészletben mutatkozott, tehát mindkét fél realizálhatott számára fontos előnyöket, az aktuális gazdasági, üzleti érdekeinek megfelelően.** Így tehát az adóst terhelő árfolyamkockázat nyilvánvalóan jóerőkölcsbe ütközőnek nem tekinthető. A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésekor ezeket a szerződéseket a társadalom nem ítélte el (BH2012/7/G4.). A szerződéskötést követően bekövetkezett, a fogyasztóra hátrányos változások pedig nem eredményezhetik a szerződés jóerőkölcsbe ütközés miatti érvénytelenségét.

Az EUB előtt folyamatban lévő C-609/19. sz. alatti eljárás (BNP Paribas kontra VE) ügyben a kérdést feltevő francia bíróság így fogalmazott:

A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az megköveteli, hogy egy külföldi devizában nyilvántartott és hazai devizában törlesztendő kölcsönszerződés feltételeinek világosságát és érthetőségét a szerződés megkötésekor fennálló, az előre látható gazdasági környezetre, a jelen esetben a 2007–2009 közötti időszak gazdasági nehézségeinek az árfolyamváltozásokat érintő következményeire hivatkozva értékeljék, figyelembe véve a hivatásos hitelező szakértelmét, ismereteit és jóhiszeműségét?

A C-906/19. sz. alatti ügyben feltett kérdés a 6/2013. PJE határozat szakmai komolyságát erősen vitatja, hiszen 2013-ban semmilyen ténybeli és jogi alapja nem volt a Kúriának, hogy a hazánkban pont 2007-2008-ban tömegével alkalmazott indexálási mechanizmust (értékállandósági kikötés) ne ítélje meg az érintett időszak válságának okozatossága alapján.

A C-609/19. sz. alatti ügy anyagi jogi előkérdésnek minősül minden olyan perben, mely deviza alapú kölcsön semmisségével érintett.

De térjünk vissza a magyar bíróságok teljes elfogultságára. A Kúria a jogelemző csoport véleményét gyakorlatilag átfordította a 6/2013. PJE határozatba. Tették ezt úgy, hogy deklaráltan nem vizsgálták meg elegendő számú releváns ítéletet, illetve tudták, hogy a közösségi jogot alkalmazni kell, mégsem voltak arra figyelemmel.

A Kúria a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezletének emlékeztetőit a Kúria oldalán közzétette azzal, hogy „az értekezlet által elfogadott állásfoglalások a bíróságokra nem kötelezőek, kizárólag a jogszabály értelmezéséhez nyújtanak szakmai iránymutatást.” Csakhogy a közösségi jog értelmezésére kizárólag az EU Bírósága jogosult, nem pedig a Kúria, avagy egy civilisztikai fórum.

Devizás ügyekben az első ilyen állásfoglalás 2015-ben jelent meg⁹. Ilyen szakmai komolyságú véleményt tartalmazott:

4. Az elszámolást követően a törvény hatálya alá tartozás

Kérdésként merült fel, hogy az elszámolást és annak lezárását követően az újonnan indított fogyasztóikölcsön-szerződés érvénytelenségére alapított keresetek nyomán indult devizás perek a DH törvények hatálya alá tartoznak-e. A DH1 tv. és a DH2 tv. 1. §-ai alapján mindkét törvény hatálya azonos szerződésekre terjed ki. A DH1 tv. 1. § (1) bekezdése alapján a törvény hatálya azokra a meghatározott időtartamban megkötött fogyasztóikölcsön-szerződésekre terjed ki, amelyek részévé vált a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti kikötés. Ezek a kikötések a 3. § (1) bekezdése és a 4. § (2) bekezdése alapján semmiek, melynek következménye a 3. § (5) bekezdése és a 4. § (3) bekezdése alapján az, hogy a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval a DH2 tv. alapján el kell számolnia. Ha az elszámolás megtörtént, attól még a szerződés a törvény hatálya alá tartozik, hiszen megfelel a DH1 tv. 1. § (1) bekezdésében írt feltételeknek. [2014. évi XL. törvény 1. §, 3. § (1) bekezdés, 4. § (2) bekezdés, 37. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 1. §.]

⁹ CKOT2015.09.28:11. A lehetséges kereseti kérelmek a DH2. tv alapján - https://kuria-birosag.hu/hu/ckot-allasfoglalások?body_value=deviza

Eszébe sem jutott a bírói fórumnak, hogy a közösségi jog alapján a fogyasztót illene a káros következménytől megóvni, nem pedig joglemondásra kényszeríteni, ugyanis a DH törvények alapján csak és kizárólag a „forintosítás” összegszerűsége körében lehetett jogérvényesítés. A DH1 törvény 3.§ (2) bekezdésének kógens szabálya alól semmilyen kibúvást nem engedtek. Márpedig ez az uniós jog sérelmét jelenti.

De nézzünk meg enné sokkal durvább esetkör¹⁰ is:

1.1. Abban az esetben, ha az adott szerződés tekintetében az 2/2014. PJE határozat 1. pontjának harmadik bekezdésében megjelölt okból teljesen érvénytelen, és ezért a fogyasztó az árfolyamkockázat viselésére nem kötelezhető, a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása esetén a tartozás tőkeösszegének a ténylegesen folyósított forintösszeget kell tekinteni, ügyleti kamatként pedig a szerződésben kikötött kamattfelár alapulvételével megállapított piaci forintkamatot kell alkalmazni.

A fenti álláspont egy az egyben a Banco Espanol-ügy tagadását jelenti, hiszen – ahogyan arra a fentiekben utaltam – a bíróság ilyen magatartása az irányelv sérelmét jelenti, a nemzeti bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegének a megállapítása esetén az említett szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse. Márpedig a CKOT ezt erőlteti rá a bíróságokra. És ebben az összes bírósági kollégiumvezető érintett.

A Kúria azonban létrehozott egy Konzultációs Testületet is, mely szintén közzétette állásfoglalásait a Kúria internetes oldalán – ezzel befolyásolva az alsóbbfokú bíróságokat. Egyszerűen közérthetővé tette, hogy felülvizsgálati eljárásokban olyan határozatokat fognak elfogadni, melyek megfelelnek az „ajánlásoknak”.

A Bszi. módosításával a fenti testületi elgondolások közzététele tilalmazottá vált, majd az Alkotmánybíróság V/732/2019. sz. alatti határozata egyértelműsítette¹¹ a kérdést:

[4] Az indítványozók utóbb benyújtott indítvány-kiegészítésükben felhívták az Alkotmánybíróság figyelmét a Kúria Konzultációs Testülete 2019. június 20. napján kelt állásfoglalására, mely a C-118/17. számú ügyben született előzetes döntés nyomán került elfogadásra. Az indítványozók érvelése szerint a Konzultációs Testület irányadó álláspontja, és az azt összegző, a Kúria honlapján elérhető sajtóközlemény súlyosan sérti az Európai Unió fogyasztóvédelmi normákat.

[10] A 2/2019. (III. 5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság úgy foglalt állást, hogy “a jogszabályokat és az Alaptörvényt – amennyiben ez lehetséges – úgy kell értelmezni, hogy a normatartalom az Európai Unió jogával is összhangban álljon” (Indokolás [37]). Abban az esetben pedig, ha a nemzeti jog valamely szabálya olyan ellentétben áll az uniós joggal, amely ellentét jogalkalmazói jogértelmezéssel nem oldható fel, “[a]z Európai Unió valamely jogi aktusának a vele kollízióban álló magyar jogszabállyal szembeni érvényesülése érdekében a bíróság az általa elbírálandó konkrét, Európai Unió jogi relevanciával bíró ügyben és kizárólag az abban érintett felekre kiterjedő jogi hatállyal jogosult a magyar jogszabály alkalmazását félretelve az Európai Unió jogi aktust alkalmazni, az Alaptörvény E) cikkének (1)–(3) bekezdései alapján.” {11/2020. (VI. 3.) AB határozat, Indokolás [58]}

A [4] bekezdésben tett felvetésre a párhuzamos vélemény tért ki:

[19] Megjegyzem ugyanakkor, hogy a Kúria Konzultációs Testületének állásfoglalásai, ajánlásai nem jogszabályok, ekként azok sem a devizahitelekkel kapcsolatos perekben, sem más eljárásokban sem

¹⁰ CKOT2015.11.9:3. A teljes érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazása. Az érvénytelen devizaalapú szerződés esetén a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás esetén hogyan (milyen pénznemben, illetve milyen mértékben) kell meghatározni a kölcsönösszeget és az ügyleti kamatot?

¹¹

[http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/192c3de5e48e0ff3c12583ec0034f046/\\$FILE/3297_2020%20AB%20v%C3%A9gz%C3%A9s.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/192c3de5e48e0ff3c12583ec0034f046/$FILE/3297_2020%20AB%20v%C3%A9gz%C3%A9s.pdf)

közvetlen, sem közvetett formában nem képezhetik az egyedi bírói döntések alapját; a Kúria, amennyiben ezt szükségesnek tartja, a bíróságok jogalkalmazásának egységét az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésének megfelelően a bíróságokra kötelező jogegységi határozatok elfogadásával biztosíthatja.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy a Kúria és annak érintett, bíróként eljáró tagjai, önkényes, contra legem módon befolyásolták az alsóbbfokú bíróságokat törvénykezési tevékenységükben. Ehhez társul a bíróságok szervezetét érintő olyan jogállamisági problémák hada, mely szintén az EUB döntési jogosultsága körébe tartozik.

A „kölsönös elismerés elve” kapcsán dr. Vadász Viktor tanulmányának¹² tartalmára kívánok utalni. Igen leegyszerűsítve ez annyit tesz, az EU bírósági kölsönösen feltételezik a másik tagállam bíróságáról, hogy annak döntése megfelel az unió jogának, és a döntés befolyásmentesen született meg, így annak másik tagállamban történő végrehajthatósága kapcsán kétely nem merül fel.

A magam részéről erősen megkérdőjelezem – legalábbis a deviza alapú kölsönös szerződésekkel kapcsolatos jogvitákban – a magyar bíróságok befolyásmentességét. Mint arra fentebb utaltam, a Kúria felismerte a közösségi jog befogadásának akadályait, és „felülről jövő kezdeményezéssel” – kissé szocialista beidegződés – meghatározta azt, mit kell gondolni, mit kell érteni bizonyos kérdésekben. Csakhogy ezzel elvette annak lehetőségét is, hogy az acte clair doktrína érvényesüljön.

A 2020. április 8-i, C-791/19R. sz. alatti, Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben hozott ideiglenes intézkedés zsinórmérceként állítja elének a 2019. november 19-i A. K. és társai (A legfelsőbb bíróság fegyelmi tanácsának függetlensége) ítéletben (C-585/18, C-624/18 és C-625/18, a továbbiakban: A. K. ítélet, EU:C:2019:982) meghatározott függetlenségi követelményeket¹³.

A bírói fórumok jellemzőit a felsőbb bírósági elvárások, eltérő érvelést meg nem engedő, PJE határozatokkal „sarokba szorított” befolyásoltság jellemzi. A bírók tevékenységének értékelését, előremeneteli lehetőségüket az adja, milyen számban változtatták meg ítéleteiket, vagy helyezték azokat hatályon kívül. Nincsen olyan bíró, ki kiállna jobb meggyőződése mellett, ha az állandó negatív kritikákat kap. Márpedig a felsőbb bíróságok – a Kúria meg nem engedett, önkényes elvárásai által irányítottan – gyakorlatilag végzéseik szintjén határozták meg előre, milyen ítéleteket várnak el, milyen jogot kell alkalmazni, azt hogyan kell értelmezni, az EUB döntéseit hogyan kell átértelmezni, így a jogorvoslat eleve formalitássá, kiüresítetté vált hazánkban egy évtized alatt.

A határozat alábbi részei különösen fontosak érveim szempontjából:

¹² <https://www.mabie.hu/index.php/1536-dr-vadasz-viktor-a-biroi-fuggetlenseg-magyarorszagon-az-europai-unio-birosaganak-c-791-19-r-szamu-dontese-fenyeben>

¹³ „... azokkal ellentétben az, hogy az uniós jog alkalmazására vonatkozó jogviták olyan fórum kizárólagos hatáskörébe tartozhatnak, amely nem minősül a Charta 47. cikke értelmében vett független és pártatlan bíróságnak. Ennek az esete áll fenn, ha az érintett fórum létrehozását megalapozó objektív feltételek, e fórum jellemzői, valamint a tagjai kinevezésének módja jogos kétségeket ébreszthetnek a jogalanyokban ezen fórum külső tényezők, különösen a jogalkotó és végrehajtó hatalom közvetlen vagy közvetett hatásai általi befolyásolhatatlanságát, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességét illetően, következésképpen azok az említett fórum függetlensége vagy pártatlansága látszatának a hiányához vezethetnek, ami sértheti azt a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban az igazságszolgáltatásnak az említett jogalanyokban kell keltenie.

- 125 E vonatkozásban fontos, hogy a bírák mentesek legyenek a függetlenségüket veszélyeztethető külső beavatkozástól vagy nyomástól. A jelen ítélet 123. pontjában említett szabályoknak különösen lehetővé kell tenniük nemcsak az utasításokban megnyilvánuló bármely közvetlen befolyás kizárását, hanem az olyan közvetettebb befolyás kizárását is, amely hatással lehet az érintett bírák határozataira (lásd ebben az értelemben: 2019. június 24-i Bizottság kontra Lengyelország [A legfelsőbb bíróság függetlensége] ítélet, C-619/18, EU:C:2019:531, 112. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 126 A Charta 47. cikkének ezen értelmezését megerősíti az Emberi Jogok Európai Bíróságának az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó ítélkezési gyakorlata, amely szerint ez utóbbi rendelkezés megköveteli, hogy a bíróságok mind a felektől, mind pedig a végrehajtótól és a jogalkotótól függetlenek legyenek (EJEB, 1999. május 18., Ninn-Hansen kontra Dánia, CE:ECHR:1999:0518DEC002897295, 19. o., valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 128 Az Emberi Jogok Európai Bíróságának szintén az állandó ítélkezési gyakorlata értelmében az ugyanezen 6. cikk (1) bekezdése szerinti „pártatlanság” feltételét különböző módon lehet értelmezni, azaz egy **szubjektív megközelítés** szerint, figyelembe véve a bíró személyes meggyőződését és magatartását, azaz annak megvizsgálásával, hogy a bíró a konkrét esetben mutatott-e elfogultságot vagy személyes előítéletet, valamint egy **objektív megközelítés** alapján, amely annak meghatározására irányul, hogy a bíróság – különösen összetételére tekintettel – a pártatlanságára vonatkozó bármiféle jogos kétség kizárása érdekében megfelelő biztosítékokat nyújt-e. Az objektív megközelítés azon kérdés felvetését jelenti, hogy a bíró személyes magatartásától függetlenül bizonyos ellenőrizhető tények alapján megkérdőjelezhető-e a pártatlansága. E kérdéskörben még a látszat is jelentőséggel bírhat. Ismételten a bizalomról van szó, amelyet egy demokratikus társadalom bíráinak kell kelteniük a jogalanyokban, kezdve az eljárás feleivel (lásd különösen: EJEB, 2003. május 6., Kleyn és társai kontra Hollandia, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, 191. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2018. november 6., Ramos Nunes de Carvalho e Sá kontra Portugália, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, 145., 147., és 149. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A 128. pont kapcsán vizsgálható két szempont figyelembevételével:

- I. *Szubjektív megközelítésben: az adott bíróság bírái konkrét, évtizedes ítélkezési gyakorlata a fogyasztókkal szemben ellenséges („minek vett fel hitelt?”), néha megalázó („szorítottak fegyvert a fejéhez, hogy aláírja a szerződést?”). Ha a fogyasztó a perben az adott tanács, bíró korábbi döntéseire hivatkozik, azok indoklására, már az is fontos, hogy az adott bíró alkalmazta-e a közösségi jogot, vagy a fogyasztói jogok érvényesítését gátolta.*
- II. *Objektív megközelítésben: a bizalom már régen elveszett a bíróságokban. Ugyanis annak ténye, hogy a Bankszövetség levelezést folytat a Kúria Polgári Kollégiumának vezetőjével, elvárásokat fogalmaz meg az ítéletek tartalmával szemben, avagy elvi jelentőségű ítéleteket „levetet” a Kúria honlapjáról, önmagában elegendő a bizalom megingásához. Másfelől a konkrét esetei döntésekben megvalósuló jogi elvárások alsóbb fokú bíróságokra való erőltetése nem az ítélkezési gyakorlat egységesítését szolgálja, hanem a közösségi jog megkerülését. Hiszen az EUB döntésének anyagi jogi hatálya kizárja a Kúria vagy a táblabíróságok egyéb értelmezési lehetőségét. Másfelől az egyes ügyekben kifejtett eljárás szabálytalansága elleni, illetve elfogultsági kifogások soha nem nyernek érdemi elbírálást a fent kifejtett szempontok alapján. A bíróságok ennek kapcsán contra legem gyakorlatot folytatnak.*

Az ugyancsak az Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság ügyben 2019. június 24-i C-619/18. sz. alatti (ECLI:EU:C:2019:531) döntés alapját képező eljárásban Magyarország a Lengyel Köztársaságot támogatta – nem meglepően. A uniós jogi háttér:

2 Az EUSZ 2. cikk így szól:

„Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait –

tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”

A Charta

- 4 A Charta „Igazságszolgáltatás” címet viselő VI. címe magában foglalja „A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog” című 47. cikket, amely a ekképp rendelkezik:

„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja. [...]

[...]”

- 5 A Charta 51. cikke értelmében:

„(1) E Charta rendelkezéseinek címzettjei – a szubszidiaritás elvének megfelelő figyelembevételével – az Unió intézményei, szervei és hivatalai, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Ennek megfelelően saját hatáskörükben és a Szerződésekben az Unióra ruházott hatáskörök korlátain belül tiszteletben tartják az ebben a Chartában foglalt jogokat és betartják az abban foglalt elveket, valamint előmozdítják azok alkalmazását.

Jelen esetben a magyar bíróságok deviza alapú kölcsönszerződések esetében végzett, összehangolt, tevékenységét a magam részéről az EU-Szerződés tételes megszegéseként tudom értékelni. Nem adottak a jogállami feltételek, illetve a hatékony jogorvoslati feltételek. Ugyanis jó előre lehet tudni, a bíróságok milyen tartalmú érvek mentén tagadják meg a fogyasztói jogok érvényesíthetőségét. A DH törvények kifejezetten e körbe tartoznak. És míg a Kúria adott tanácsa ki is fejté végzésében¹⁴, hogy a DH törvényeken mindaddig alkalmazni fogja, míg azok hatályban vannak¹⁵, szemben a közösségi joggal, addig itt hatékony jogorvoslatról beszélni nem lehetséges.

Az EU Bírósága kifejtette döntésében, hogy

- 42 Emlékeztetni kell arra, hogy – amint az az EUSZ 49. cikkéből következik, amely szerint bármely európai állam kérheti felvételét az Unióba – az Unió olyan államokat foglal magában, amelyek szabadon és önként kötelezték el magukat az EUSZ 2. cikkben említett közös értékek iránt, tiszteletben tartják azokat, és elkötelezték az érvényesítése mellett, ezért az uniós jog azon az alapvető előfeltevésen alapul, mely szerint minden tagállam osztozik az összes többi tagállammal az említett értékekben, és elismeri, hogy azok oszthatók ezen értékekkel vele (lásd ebben az értelemben: 2018. december 10-i Wightman és társai ítélet, C-621/18, EU:C:2018:999, 63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 43 Ezen előfeltevés maga után vonja és igazolja a tagállamok és különösen a bíróságok közötti kölcsönös bizalom fennállását ezen, az Unió alapját képező értékek – köztük a jogállamiság – elismerése, és így az azokat végrehajtó uniós jog tiszteletben tartása tekintetében (lásd ebben az értelemben: 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juizes Portugueses ítélet, C-64/16, EU:C:2018:117, 30. pont; 2018. július 25-i Minister for Justice and Equality [Az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai] ítélet, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 35. pont).

¹⁴ Kúria Pfv.I. 20.294/2020/2. sz. alatti végzése

¹⁵ „A C-932/19. számú előzetes döntéshozatali eljárás az árfolyamrész alkalmazása tisztességtelenségének orvoslásával kapcsolatos, azonban e kérdésben mindaddig, amíg a 2014. évi XXXVIII. törvény (DH 1. törvény) 3.§ (2) bekezdése hatályban van, azt a bíróságoknak alkalmazniuk kell.

Megjegyzi a Kúria: amennyiben a C-932/19. számú előzetes döntéshozatali eljárás eredményeként az EUB arra a következtetésre jut, hogy a DH 1 törvény 3.§ (2) bekezdése nem egyeztethető össze az uniós normákkal, az ezáltal kialakult helyzetet nyilvánvalóan jogalkotás útján lehet és kell rendezni.”

- 44 Ugyanígy emlékeztetni kell arra, hogy az uniós jogrend sajátos jellemzői és autonómiája megőrzésének biztosítása érdekében a Szerződések az uniós jog értelmezése terén a koherencia és egységesség biztosítására szolgáló bírósági rendszert hoztak létre (2018. március 6-i Achmea ítélet, C-284/16, EU:C:2018:158, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 45 Különösen a bírósági rendszer ekképp felfogott sarokkövét az EUMSZ 267. cikkben szereplő előzetes döntéshozatali eljárás alkotja, amelynek – a bírák közötti párbeszédnek a Bíróság és a tagállami bíróságok közötti létrehozatalával – a célja az uniós jog értelmezése e koherenciájának és ezen egységességének biztosítása, így lehetővé téve az uniós jog teljes érvényesülésének és autonómiájának, valamint végső soron a Szerződésekkel létrehozott jog sajátos jellegének biztosítását (lásd ebben az értelemben: 2018. március 6-i Achmea ítélet, C-284/16, EU:C:2018:158, 37. pont).
- 46 Végül, ahogy az az állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, az Unió olyan jogi unió, amelyben a jogalanyoknak joguk van ahhoz, hogy az uniós jogi aktusok velük szemben történő alkalmazására vonatkozó bármely határozat vagy egyéb nemzeti jogi aktus jogszerűségét bíróság előtt vitassák (2018. február 27-i Associação Sindical dos Juizes Portugueses ítélet, C-64/16, EU:C:2018:117, 31. pont; 2018. július 25-i Minister for Justice and Equality [Az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai] ítélet, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 49. pont).
- 47 Ezzel összefüggésben az EUSZ 2. cikkben kimondott jogállamiság értéket pontosabban megfogalmazó EUSZ 19. cikk értelmében a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladata biztosítani az uniós jog teljes körű alkalmazását valamennyi tagállamban, valamint annak bírói védelmét, ami a jogalanyokat e jog alapján megilleti (lásd ebben az értelemben: 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juizes Portugueses ítélet, C-64/16, EU:C:2018:117, 32. pont; 2018. július 25-i Minister for Justice and Equality [Az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai] ítélet, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A 2018. március 6-i C-284/16. sz. alatti, Szlovák Köztársaság kontra Achmea BV közötti eljárásban (ECLI:EU:C:2018:158) hozott döntés egyértelműsít számos jogkérdést:

- 33 Szintén a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében az uniós jognak a tagállamok jogával és a nemzetközi joggal szembeni autonómiáját az Unió és az uniós jog alapvető – különösen az Unió alkotmányos szerkezetével és az említett jog jellegével kapcsolatos – jellemzői indokolják. Az uniós jogot ugyanis az a sajátosság jellemzi, hogy a Szerződések által alkotott önálló jogforrásból származik, hogy a tagállamok jogához viszonyítva elsőbbséggel bír, valamint hogy az állampolgáraikra és magukra a tagállamokra is alkalmazandó rendelkezések sora közvetlen hatállyal rendelkezik. E jellegzetességek egymással kölcsönösen összefüggő, magát az Uniót és a tagállamait viszonyosan, valamint a tagállamokat egymással összekötő elvek, szabályok és jogviszonyok strukturált hálózatát hozták létre (lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i 2/13 [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, EU:C:2014:2454, 165–167. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 34 Az uniós jog így azon az alapvető előfeltevésen alapul, mely szerint minden tagállam osztozik az összes többi tagállammal az Unió alapjául szolgáló számos közös értékben, és elismeri, hogy azok osztrják ezen értékeket vele, amint azt az EUSZ 2. cikk kimondja. Ezen előfeltevés maga után vonja és igazolja a tagállamok közötti kölcsönös bizalom fennállását ezen értékek elismerése, és így az azokat végrehajtó uniós jog tiszteletben tartása tekintetében. Éppen ebben az összefüggésben a tagállamok kötelesek különösen az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésének első albekezdésében rögzített lojális együttműködés elve alapján a területükön biztosítani az uniós jog alkalmazását és tiszteletben tartását, és e célból a Szerződésekben, illetve az Unió intézményeinek jogi aktusaiból eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megtenni a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket (2014. december 18-i 2/13 [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, EU:C:2014:2454, 168. és 173. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 35 Az uniós jogrend sajátos jellemzői és autonómiája megőrzésének biztosítása érdekében a Szerződések az uniós jog értelmezése terén a koherencia és egységesség biztosítására szolgáló bírósági rendszert hoztak létre (2014. december 18-i 2/13 [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, EU:C:2014:2454, 174. pont).
- 36 Ennek keretében az EUSZ 19. cikkel összhangban a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladata biztosítani az uniós jog teljes körű alkalmazását valamennyi tagállamban, valamint azoknak a jogoknak a bírói védelmét, amelyek a jogalanyokat e jog alapján megilletik (lásd ebben az értelemben: 2011. március 8-i 1/09 [A szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás] vélemény, EU:C:2011:123, 68. pont; 2014. december 18-i 2/13 [Az Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása] vélemény, EU:C:2014:2454, 175. pont; 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juizes Portugueses ítélet, C-64/16, EU:C:2018:117, 33. pont).

A C-276/20. sz. alatti előzetes döntéshozatali eljárásban a német bíróság az alábbi kérdést intézte – többek között – az EU Bíróságához:

„... számos érv szól amellett, hogy a Bíróság által az adatvédelmi hatóságok „teljes függetlensége” vonatkozásában kialakított kritériumok (a Bíróság 2010. március 9-i ítélete, C-518/07) még inkább vonatkoznak a **bíróságokra, amelyek feladata az alapvető jogok átfogó érvényre juttatása.**

A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint **egy bíróságnak képesnek kell lennie arra**, hogy teljesen autonóm módon gyakorolja feladatkörét anélkül, hogy bármilyen hierarchikus kapcsolatban lenne, vagy bárkinek alárendelt lenne, és **anélkül, hogy bárhonnán utasításokat kapna** (lásd csak: a Bíróság 2017. február 16-i ítélete, C-503/15, 36. és azt követő pontok). A bírák csak így védettek az olyan külső beavatkozással vagy nyomással szemben, amely veszélyeztetheti határozathozataluk függetlenségét (eredeti 7. o.) és határozataikat befolyásolhatja. Csak így kerül kizárásra a jogalanyok minden, a bíróságok külső tényezők általi befolyásolhatóságára, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességére vonatkozó jogos kétsége.

Az említett 2017. február 16-i C-503/15. sz. alatti (ECLI:EU:C:2017:126) Ramón Margarit Panicello vs Pilar Hernández Martínez ügyben hozott döntés így szól:

37 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a kérdést előterjesztő szervre vonatkozó függetlenségi követelményt két szempont határozza meg. Az első, külső szempont azt feltételezi, hogy a szerv teljesen autonóm módon gyakorolja feladatkörét **anélkül, hogy bármilyen hierarchikus kapcsolatban lenne, vagy bárkinek alárendelt lenne, és anélkül, hogy bárhonnán utasításokat kapna** (lásd: 2014. július 17-i Torresi-ítélet, C-58/13 és C-59/13, EU:C:2014:2088, 22. pont; 2015. október 6-i Consorci Sanitari del Maresme ítélet, C-203/14, EU:C:2015:664, 19. pont), mivel így védett az olyan külső beavatkozással vagy nyomással szemben, amely veszélyeztetheti tagjai határozathozatalának függetlenségét az eléjük terjesztett jogvitát illetően (lásd: 2006. szeptember 19-i Wilson-ítélet, C-506/04, EU:C:2006:587, 51. pont; 2014. október 9-i TDC-ítélet, C-222/13, EU:C:2014:2265, 30. pont; 2015. október 6-i Consorci Sanitari del Maresme ítélet, C-203/14, EU:C:2015:664, 19. pont).

38 A második, belső szempont a pártatlanság fogalmával áll összefüggésben, és arra vonatkozik, hogy **egyenlő távolságot kell tartani a jogvitában részt vevő felektől, illetve e feleknek a jogvita tárgyához fűződő mindenkori érdekeiktől. E szempont megköveteli az objektivitást, valamint azt, hogy a jogvita megoldása során a jogszabály szigorú alkalmazásán kívül semmilyen más érdek ne érvényesüljön** (lásd különösen: 2006. szeptember 19-i Wilson-ítélet, C-506/04, EU:C:2006:587, 52. pont; 2014. október 9-i TDC-ítélet, C-222/13, EU:C:2014:2265, 31. pont; 2015. október 6-i Consorci Sanitari del Maresme ítélet, C-203/14, EU:C:2015:664, 20. pont).

A magyar „deviza-ügyekben” egyértelmű a magyar állam és a felsőbb bíróságok célja: nem kívánnak olyan helyzetet előidézni, mely azt eredményezné, hogy a 2008. évben több százezer, vagy milliós nagyságrendben létrehozott deviza alapú szerződések egészében váljanak semmissé. Az MNB¹⁶ nem hivatalos álláspontját tartalmazó tanulmány (Balás Tamás – Nagy Márton) szerint:

„A magyar háztartásoknak 2010 első félévének végén közel 10 600 milliárd forintnyi hiteltartozása volt (a GDP 40 százaléka). A devizahitelek ezen belül hozzávetőleg 7300 milliárd forintot tettek ki (a GDP 28 százaléka), ami a teljes állomány kétharmada (1. táblázat). Ezt a magas állományi arányt a devizahitelek 2008 második felében érték el, azóta az arányuk lényegében stagnált, illetve kissé csökkent. A devizahitel-állományoknak több mint 90 százaléka svájci frankban és mintegy 7 százaléka euróban denominált tartozás.

A magas devizahitel-állomány kiépülésének három fő állomása volt. A devizahitelezés 2000-ben jelent meg a magyar háztartási hitelpiacon, elsőként a gépkocsi-finanszírozásban. A devizahitelek növekedését szinte teljes egészében ez a hiteltípus adta 2000–2003 között. A devizaalapú lakáshitelek az állami lakáshitel-támogatási program megszüntetésével egyenértékű szigorítása után, 2004-től kezdtek elterjedni. Röviddel ezután, 2004–2005-ben megjelentek a szabad felhasználású devizaalapú jelzáloghitelek is, ami újabb lendületet adott a lakossági devizaadósság felépülésének. A devizahitel-állomány legnagyobb mértékű növekedése annak ellenére a 2006–2008 közötti időszakra tehető, hogy a jegybank számos alkalommal és fórumon felhívta a figyelmet a kapcsolódó kockázatokra. Az új kibocsátásokon belül a devizahitelezés részaránya 2008 végére 80 százalékra emelkedett, sőt a jelzáloghiteleknél már 90 százalék fölé ugrott. A válság hatására ugyanakkor 2008 végétől a devizahitel állományának növekedése megállt, illetve lassú mérséklődésnek indult.”

¹⁶ <https://www.mnb.hu/letoltes/balas-nagy-mnbszemle-1007.pdf>

Ezt a szerződés-állományt kell a fogyasztói jogok tényleges érvényesülésének hatálya alá vonni. Amennyiben ez az „állomány” egészében érintett a semmisséggel, úgy az lesz a legkisebb baj, hogy az érintett fogyasztók miként fizetik vissza az esetlegesen még fennálló „tartozásukat”. Sokkal inkább következik be az az esetkör, hogy a semmis szerződésekből kötelelem nem fakad, így a kölcsönszerződést sem teljesíteni, sem felmondani nem lehet, pénztartozás kötelmi jogi hatályáról nem beszélhetünk, így jogszabályba ütközővé válnak az engedményezési szerződések, illetve a szerződés-állomány átruházások.

A hitelezők, az állam és a Kúria ellenérdekelt ebben, mert számukra a jogügyletek biztonságának fogalma nem a tisztesség és jóerkölcs fogalomkörében, hanem a hasznosságban jelenik meg. Egyszerűen arról van szó, hogy a kormányzat és a bíróságok nem vállalják fel az érvénytelenség jogkövetkezményeit. Gondoljunk bele, ha a C-932619. sz. alatti ügyben a Curia elfogadja érvelésemet és a fogyasztókat valóban megilleti a DH1 törvény 3.§ (2) bekezdésében foglalt kógens szabállyal történő behelyettesítés visszautasításának joga, úgy sok ezer, adott esetben tízezer pert kellene „újr gondolni”. Csakhogy, mint arra az EUB utalt, a korábbi res judicata döntések erejét nem bontja meg e jogi tény, sokkal inkább az állam kártérítési felelőssége nyílik meg, ahol majd azon bíróságok fognak eljárni, kiknek köszönhető a tömeges contra legem, önkényes ítéletek tömege.

Fentiek alapján a bíróságokat egészében tartom elfogultnak, érdekeltnek. Mivel az elfogultságot soha nem az uniós jog alapján bírálják el, nem csupán az eljárást tartom szabálytalannak, hanem az eljáró tanácsok teljes működését is.

Tagyon, 2020. október 6.

*Dr. Marczingós László
ügyvéd*